

Oljefondet som politisk aktivist

Forfatter: Dag Dyrdal

Publisert Dagens Næringsliv 27. mai, 2015

Flere politikere ser Oljefondet som et politisk virkemiddel for sine saker. Bør de beskytte fondet bedre mot dem selv?

Det siste året har vist en tiltagende vilje til å utfordre et viktig fundament for Oljefondet – det klare skillet mellom et politisk bestemt rammeverk og fondsinvesteringer innenfor rammene. Mens politikerne historisk har filtrert vekk etisk uønskede investeringer, kommer det nå flere initiativ for mer aktivt å bruke fondet og investeringene til å realisere politiske prosjekter. Miljøpartiet De Grønne omtaler fondet som et klimapolitisk virkemiddel. Senterpartiet vil splitte fondet og fordele forvaltningen rundt i Norge. Fremskrittspartiet ville i opposisjon bruke fondet som en brekkstang for økt satsing på infrastruktur i Norge, mens Kristelig Folkeparti og Venstre ved flere anledninger har ønsket mer utviklingsrettede og grønne investeringer. I et slikt bilde er det ikke unaturlig at også Arbeiderpartiets Jonas Gahr Støre har tenkt høyt om fondets kullinvesteringer.

Like fullt representerer det et vannskille i forhold til forgjengeren. Jens Stoltenberg var, som Sigbjørn Johnsen, Svein Gjedrem og andre stolte fedre av fondet, opptatt av å tenke helhetlig og skjerme fondet fra kortsiktighet og særinteresser. Innføringen av handlingsregelen og navneendringen til «Statens pensjonsfond» var blant virkemidlene, i likhet med et fravær av øremerkede investeringer.

Hva har skjedd?

Jeg ser tre mulige årsaker. For det første er fondets foreldre i stor grad ute av politikken. Helhetstenkerne er færre og enkeltsakspolitikere flere.

For det andre har fondets raske og sterke vekst gjort den selvpålagte politiske kyskheten mer krevende. «Hvordan kan man la være å bruke muligheten til å gjøre en forskjell» fenger mer enn «sparing for fremtidige generasjoner».

For det tredje er det kanskje en mangel på politiske visjoner her hjemme? Politikere som vil kaste seg på store, globale prosjekter ser Oljefondet som en mulig verktøykasse.

Dagens parlamentariske sammensetning forsterker bildet. Mange nye og unge stortingspolitikere ser trolig lite gevinst i å forsvare det bestående. Det å kunne «gjøre noe» uten å bli avkrevet budsjettmessig inndekning, er så nær en gratis lunsj som en politiker kan komme. Medienes evne til å sette politisk agenda bidrar også. Der de gamle fedrene gjemte bort pengene, vil og må nye eiere løpende forholde seg til mediedrevne diskusjoner om kull, regnskog og korrupsjon.

Det er viktig å holde fast ved formålet. Oljefondet skal fase inn oljeinntektene i økonomien på en forsvarlig måte og fordele dem mellom generasjoner som en kollektiv sparing. Det ligger en fare i at vi får et fond som lastes opp med politiske formål, som gjør alt og dermed ingenting.

Norske politikere fortjener ros for handlingsregelen og for å ha fastholdt strategien da det stormet som verst. De har bestemt strategien ut fra en gitt risikovilje og etiske hensyn, og har så langt utøvd et profesjonelt eierskap, aktivt på rammer og passivt på detalj.

Debatten om fondet skal ut av kull er således i henhold til styringsmodellen, men har slagsider. Dels er den koblet til forventninger om at midler som trekkes ut av kull, øremerkes til fornybar energi. Det er også krevende å ekskludere kull og samtidig beholde olje og gass i porteføljen.

Et siste argument er den internasjonale signaleffekten som initiativtagerne er opptatt av. Eksklusjon av kull kan bli sett som et viktig bidrag til å nå FN's klimamål. Men det kan like gjerne tolkes som at olje- og gassnasjonen Norge vil sikre egen avsetning – en smart, politisk investering.

Et annet forslag om å etablere etiske retningslinjer for statsobligasjoner truer etablert praksis med at fondet ikke skal være et utenrikspolitisk verktøy. I dag følges FN-regelverket for landsanksjoner. Med forslaget skal forvalteren av et norsk, statlig fond vurdere hvor godt andre regjeringer styrer sine land. Det vil være uhyre krevende for disse landene, enn si oss selv, å forstå forskjellen mellom det og norsk utenrikspolitikk.

Konsekvensen er, som med kullforslaget, økt politisering av fondet – hjemme og ute.

Oljefondet er tuftet på en bred politisk enighet om klare rammer som både sikrer en forsvarlig og langsiktig forvaltning, men også en begrensning og forutsigbarhet for politikkenes innslag. Det er fornuftig fra tid til annen å diskutere rammeverk, struktur og strategi i en verden i endring. Hva fondet skal brukes til og hvordan det innrettes, vil alltid være en politisk beslutning. Da er det viktig å ha med seg historiens arv og ansvaret for fremtiden, slik at helheten ivaretas.

Dag Dyrdal, rådgiver i Montalban AS, satt i NBIMs ledergruppe fra 2009 til 2012, i dag rådgiver, har oppdrag for forvaltningen av Statens pensjonsfond.